

Inspiratietabellen

Nieuwsberichten over technologische risico's per leerplanthema in de eerste graad

Per leerplanthema: één voorbeeld van een recente, nog beperkt ingebedde technologie en één voorbeeld van een sterk ingebedde technologie.

Leerplanthema	Domein en type technologie	Onderwerpen uit het nieuws (recente ontwikkeling/zwak ingebedde en sterk ingebedde technologie)	Omschrijving van het risico	Didactische bruikbaarheid
1) Relaties tussen verschillende organismen in een biotoop en rol van (a-)biotische factoren	Robotmaaiers (tuintechnologie) Pesticiden (chemische technologie)	Recent/zwak ingebed: 'Wallonië verbiedt robotmaaiers tussen 18 uur en 9 uur om egels beter te beschermen'— Het Nieuwsblad, 3 juli 2025. Sterk ingebed: 'Bijen sterven door overmatig gebruik insecticiden'— De Standaard, 17 april 2012.	Robotmaaiers verstoren of verwonden nachtdieren; pesticiden verstoren voedselrelaties en doden bestuivers.	Goed om voedselketens, predator-prooirelaties, bestuiving en menselijke invloed op biotopen te bespreken.
2) Biodiversiteit	CRISPR/gengewassen (biotechnologie) PFAS (chemische technologie)	Recent/zwak ingebed: 'Europa legt lat voor gewassen flink lager'— De Standaard, 5 juli 2023. Sterk ingebed: 'Pfas, de toxische chemische stoffen die we (voorlopig) nooit meer wegkrijgen'— De Tijd, 17 april 2024.	Bij genetisch gewijzigde gewassen is nog debat over effecten op ecosystemen en teeltdiversiteit; PFAS stapelen zich op en zijn moeilijk uit ecosystemen te verwijderen.	Bruikbaar om biodiversiteit te koppelen aan landbouwkeuzes, persistentie van stoffen en onzekerheid bij nieuwe technologie.
3) Aggregatiestoelstanden, faseovergangen of uitzetten/krimpen	Stekkerzonnepanelen (energietechnologie) Fietsbatterijen (energietechnologie)	Recent/zwak ingebed: 'Vanaf volgend jaar zijn stekkerpanelen ook in ons land toegelaten, al zijn die niet zonder risico'— Het Nieuwsblad, 27 september 2024. Sterk ingebed: 'Naar de veilige fietsbatterijen heb je vandaag het raden'— De Standaard, 30 december 2024.	Oververhitting, brand en gasvorming tonen hoe temperatuurverandering en materiaaleigenschappen gevaarlijk kunnen worden.	Sterke kapstok om warmte, uitzetting, smelten, ontbranding en veiligheid van elektrische systemen te bespreken.
4) Chemische omzetting	Waterstof (energietechnologie) Fossiele brandstoffen (energietechnologie)	Recent/zwak ingebed: 'Kanaalstraat Zelzate afgesloten wegens lekkende vrachtwagen met waterstof'— Het Nieuwsblad, 22 maart 2024. Sterk ingebed: 'Diesel en aardgas krijgen miljarden aan subsidies'— De Standaard, 2 mei 2023.	Waterstof en fossiele brandstoffen draaien allebei rond verbranding/energie, maar verschillen in uitstoot, opslag en veiligheid.	Laat leerlingen chemische reacties koppelen aan energie, verbranding, emissies en maatschappelijke keuzeconflicten.
5) Mengsels en zuivere stoffen	Vlees- en kaasvervangers (voedingstechnologie) Drinkwater met PFAS (chemische technologie)	Recent/zwak ingebed: 'Vlees- en kaasvervangers kunnen meer schadelijke stoffen bevatten dan dierlijke producten'— Het Nieuwsblad, 8 mei 2025. Sterk ingebed: 'Een op de zes Vlaamse drinkwaterstalen bevat ongezond veel PFAS'— De Tijd, 17 april 2024.	In beide gevallen gaat het om stoffen in een mengsel: additieven, contaminanten of reststoffen kunnen risico's verhogen.	Helpt om het verschil tussen stof, mengsel, vervuiling en zuivering concreet te maken.
6) Massadichtheid	Waterstofvervoer (transport-/energietechnologie) Bouwen in overstroomingsgebied (constructietechnologie)	Recent/zwak ingebed: 'Kanaalstraat Zelzate afgesloten wegens lekkende vrachtwagen met waterstof'— Het Nieuwsblad, 22 maart 2024. Sterk ingebed: 'Gemeenten laten bouwen in overstroomingsgevoelig gebied vaak te snel	Bij waterstof spelen eigenschappen van gassen mee; bij bouwen in watergevoelige zones spelen waterbelasting, drijfvermogen en materiaalkeuze	De koppeling is indirect maar bruikbaar om te redeneren over dichtheid van stoffen, gassen en constructies.

		toe'— De Tijd, 4 januari 2024.	een rol.	
7) Energieomzettingen	Stekkerzonnepanelen (energietechnologie) Fossiele brandstoffen (energietechnologie)	Recent/zwak ingebed: 'Gemeenten op de rem voor stekkerzonnepanelen: "koop of installeer ze niet"' — Het Nieuwsblad, 21 maart 2025. Sterk ingebed: 'Fossiele brandstoffen veroorzaken inflatie, groene energie krijgt de schuld'— De Standaard, 21 februari 2022..	Zonnepanelen zetten stralingsenergie om in elektrische energie; fossiele systemen zetten chemische energie om maar veroorzaken grote uitstoot en afhankelijkheid.	Goed voor het verschil tussen soorten energieomzetting en voor de vraag waarom 'duurzaam' niet automatisch 'risiceloos' is.
8) Functie van celonderdelen	Alcohol (voedingstechnologie)	Sterk ingebed: 'Elk jaar zijn er in ons land méér overlijdens door alcohol'— Het Nieuwsblad, 31 januari 2025..	alcohol schaadt cellen en organen via stofwisselingsprocessen.	Goed om gezondheidseffecten op celniveau te bespreken.
9) Organisatieniveaus in een plantaardig of dierlijk organisme	AI-chatbots / AI-vrienden (informatietechnologie) Smartphones (informatietechnologie)	Recent/zwak ingebed: 'Hoe gevaarlijk zijn virtuele AI-vrienden?' — De Standaard 22 mei 2024. Sterk ingebed: 'Een smartphone voor jongeren, is dat wel slim?' — De Standaard, 15 juni 2024	Nieuwe digitale technologie kan gedrag, slaap, stress en welzijn beïnvloeden op het niveau van stelsels, gedrag en hele organisme.	Laat leerlingen koppelen tussen orgaansystemen, gedrag en gezondheid.
10) Fotosynthese	Genetische gewijzigde gewassen (biotechnologie) Pesticiden (chemische technologie)	Recent/zwak ingebed: 'De Europese Commissie wil genetisch gemodificeerd voedsel op uw bord zonder dat u dat hoeft te weten' — De Standaard, 5 juli 2023. Sterk ingebed: 'EU beperkt gebruik pesticiden voor bijen' — De Standaard, 30 april 2013.	Genetische gewijzigde gewassen kunnen fotosynthese en opbrengst beïnvloeden; pesticiden kunnen planten beschermen maar tegelijk bestuivers en ecosystemen schaden.	Bruikbaar om plantengroei, landbouwtechnologie en het spanningsveld tussen opbrengst en ecologie te bespreken.
11) Stofomzetting, stofuitwisseling en energieomzetting in het functioneren van de mens en dieren	Ultrabewerkte voeding / vleesvervangers (voedingstechnologie) Alcohol of frisdrank (voedingstechnologie)	Recent/zwak ingebed: 'Vlees- en kaasvervangers kunnen meer schadelijke stoffen bevatten ...' — Het Nieuwsblad, 8 mei 2025. of 'Vegetarische burger toch niet zo'n gezond alternatief ...' — Het Nieuwsblad, 28 januari 2023. Sterk ingebed: 'Studie legt link bloot tussen gesuikerde frisdrank en leverkanker' — Het Nieuwsblad, 10 augustus 2023. / 'Elk jaar zijn er ... méér overlijdens door alcohol'— Het Nieuwsblad, 31 januari 2025.	Verwerking van voeding beïnvloedt stofuitwisseling, leverbelasting, energie-inname en gezondheid.	Sluit goed aan bij voeding, spijsvertering, leverfunctie en gezondheidseducatie.
12) Uitwerking van krachten	Fatbikes (transporttechnologie) e-steps (transporttechnologie)	Recent/zwak ingebed: 'Hasselt wil gevaarlijke fatbikes aan banden leggen ...' — Het Nieuwsblad, 11 augustus 2025. Sterk ingebed: 'Populair, maar niet altijd even veilig: de e-step' — De Standaard, 9 oktober 2020. / 'Wankeler dan een fiets, maar hoe gevaarlijk zijn e-steps?' — De Standaard, 14 januari 2022.	Hogere snelheid en massa vergroten remweg, botsingskracht en letselrisico.	Heel geschikt om krachten, snelheid, wrijving, evenwicht en verkeersveiligheid concreet te maken.
13) Voortplantingswijzen van planten en dieren	Genetische gewijzigde gewassen / CRISPR (biotechnologie) Pesticiden en bestuivers (chemische technologie)	Recent/zwak ingebed: 'Vlaamse maïs moet strenge ggo-regels volgen' — De Standaard, 28 juli 2018. / 'Europa legt lat voor genegewassen flink lager'— De Standaard, 5 juli 2023. Sterk ingebed: 'Bijen sterven door overmatig gebruik insecticiden'— De Standaard, 17 april 2012.	Genetische wijziging verandert eigenschappen van planten; pesticiden kunnen de voortplanting van bloemplanten indirect treffen via bestuivers.	Goed voor zaadvorming, bestuiving en de rol van technologie in landbouw en natuur.

14) Verloop van de voortplanting bij de mens	Embryoscreening (biotechnologie) Donorsperma / genetische screening (biotechnologie)	Recent/zwak ingebed: 'Wetenschappers kunnen embryo's nu screenen op alle risico's ...' — De Standaard, 19 september 2024. Sterk ingebed: 'Gentest bij 12.000 koppels kan 5 zieke baby's voorkomen'— Het Nieuwsblad, 24 juli 2019.	Nieuwe reproductietechnieken bieden kansen, maar roepen ook vragen op over selectie, privacy, onzekerheid en verantwoordelijkheid.	Goed vertrekpunt voor een genuanceerd gesprek over voortplanting, erfelijkheid en medische technologie.

Nieuwsberichten over technologische risico's per leerplanthema in de tweede graad

Per leerplanthema: een voorbeeld van een recente, nog beperkt ingebedde technologie OF een voorbeeld van een sterk ingebedde technologie.

Leerplanthema	Domein en type technologie	Citaat van het nieuwsbericht (bron + publicatiedatum)	Omschrijving van het risico	Didactische bruikbaarheid
1) Homeostase (organismen als systeem, aansturing van spieren, endocrien stelsel)	Informatietechnologie — smartphones en sociale media (sterk ingebedde technologie)	'Een smartphone voor jongeren, is dat wel slim? "Onze kinderen worden vermarkt" — De Standaard, 15 juni 2024.	Overprikkeling, slechtere slaap, stress en verstoring van aandacht en zelfregulatie.	Sterke instap om homeostase te koppelen aan slaap-waakritme, stressrespons, hersenen, hormonen en gedrag.
2) Voortplanting (hormonale regeling)	Biotechnologie — embryoscreening (Recent/zwak ingebedde technologie)	'Wetenschappers kunnen embryo's nu screenen op alle risico's, maar ze waarschuwen zelf voor de gevolgen' — De Standaard, 19 september 2024.	Selectie op genetische kenmerken roept vragen op over medische grenzen, onzekerheid en ethiek.	Goed bruikbaar om voortplanting, erfelijkheid en de maatschappelijke impact van medische technologie te bespreken.
3) Biodiversiteit (rol van virussen, bacteriën en schimmels)	Chemische/medische technologie — antibiotica (sterk ingebedde technologie)	'Huisdieren in België krijgen te vaak antibiotica' — Nieuwsblad, 4 oktober 2021.	Overmatig antibioticagebruik verhoogt het risico op resistente bacteriën.	Laat leerlingen de rol van bacteriën én menselijke selectie begrijpen: technologie verandert microbiële populaties.
4) Interacties tussen organismen)	Chemische technologie – Pesticiden (Sterk ingebedde technologie)	'Bijen sterven door overmatig gebruik insecticiden' — De Standaard, 17 april 2012.	Pesticiden verstoren voedselrelaties en doden bestuivers.	Goed om menselijke invloed op biotopen te bespreken.
5) Materie- en energiestromen in ecosystemen	Chemische technologie — PFAS (sterk ingebedde technologie)	'Pfas, de toxische chemische stoffen die we (voorlopig) nooit meer weggrijpen' — De Tijd, 17 april 2024.	Persistente stoffen verplaatsen zich via water, bodem en voedselketens en blijven lang aanwezig.	Zeer geschikt om kringlopen, accumulatie en verstoring van ecosystemen concreet te maken.
6) Mengsels en zuivere stoffen	Voedingstechnologie — vlees- en kaasvervangers (recente/zwak ingebedde technologie)	'Vlees- en kaasvervangers kunnen meer schadelijke stoffen bevatten dan dierlijke producten' — Nieuwsblad, 8 mei 2025.	In samengestelde voedingsproducten kunnen ongewenste stoffen of contaminanten aanwezig zijn.	Helpt om zuivere stoffen, mengsels, additieven en contaminatie te bespreken in een herkenbare context.
7) Chemische reacties	Energietechnologie/transport — waterstofvervoer (recente/zwak ingebedde)	'Kanaalstraat Zelzate afgesloten wegens lekkende vrachtwagen met waterstof' — Nieuwsblad, 22 maart 2024.	Waterstof is brandbaar; lekkage kan gevaarlijk worden bij ontsteking.	Goede instap om chemische reacties, verbranding en veiligheidsaspecten van nieuwe

Leerplanthema	Domein en type technologie	Citaat van het nieuwsbericht (bron + publicatiedatum)	Omschrijving van het risico	Didactische bruikbaarheid
	technologie)			energiedragers te behandelen.
8) Zuren, basen, zouten of oxiden	Ergietechnologie — fossiele brandstoffen (sterk ingebedde technologie)	'Fossiele brandstoffen veroorzaken inflatie, groene energie krijgt de schuld' — De Standaard, 21 februari 2022.	Verbranding van fossiele brandstoffen leidt tot uitstoot van onder meer koolstofdioxide en stikstofoxiden.	Bruikbaar om oxiden te koppelen aan verbranding, luchtvervuiling en klimaat effecten.
9) Oplosbaarheid en concentratie	Chemische technologie / waterkwaliteit — PFAS in drinkwater (sterk ingebedde technologie)	'Een op de zes Vlaamse drinkwaterstalen bevat ongezond veel PFAS' — De Tijd, 17 april 2024.	Zelfs kleine concentraties opgeloste stoffen in water kunnen gezondheidsrisico's opleveren.	Laat leerlingen nadenken over oplosbaarheid, concentratie-eenheden en normwaarden.
10) Reactiesoorten	Ergietechnologie — lithium-ion-fietsbatterijen (sterk ingebedde technologie)	'Dit jaar ontstonden er al 104 branden door fietsbatterijen' — Nieuwsblad, 29 december 2024.	Batterijfalen kan leiden tot hevige exotherme reacties en brand.	Goede kapstok om redoxreacties, verbranding en veiligheidsrisico's van alledaagse technologie te bespreken.
11) Kracht en verandering van beweging	Transporttechnologie — fatbikes (recente/zwak ingebedde technologie)	'Hasselt wil gevaarlijke fatbikes aan banden leggen, met hulp van speciale testbank van politie LRH' — Nieuwsblad, 11 augustus 2025.	Hogere snelheid en massa vergroten remweg, botsingskracht en letselrisico.	Zeer betekenisvol voor leerlingen: krachten, versnelling, remmen en verkeersveiligheid worden concreet.
12) Druk en gaswetten	Ergietechnologie/transport — waterstof (recente/zwak ingebedde technologie)	'Kanaalstraat Zelzate afgesloten wegens lekkende vrachtwagen met waterstof' — Nieuwsblad, 22 maart 2024.	Gaslekken hangen samen met druk, verspreiding en ontvlambaarheid van gassen.	Geschikt om gasgedrag, opslag onder druk en veiligheidsmaatregelen toe te passen op een actuele casus.
13) Vermogen en rendement	Ergietechnologie — stekkerzonnepanelen (recente/zwak ingebedde technologie)	'Vanaf volgend jaar zijn 'stekkerpanelen' ook in ons land toegelaten, al zijn die niet zonder risico' — Nieuwsblad, 27 september 2024.	De technologie lijkt eenvoudig, maar opbrengst, terugverdientijd en veiligheid zijn niet vanzelfsprekend.	Goed bruikbaar om vermogen, rendement en de kloof tussen 'handig' en 'efficiënt/veilig' te bespreken.
14) Thermodynamica	Ergietechnologie — fietsbatterijen (sterk ingebedde technologie)	'Dit jaar ontstonden er al 104 branden door fietsbatterijen: "De vlam stopt niet als je er een blusdeken of water op gooit" — Nieuwsblad, 29 december 2024.	Warmteontwikkeling en thermal runaway maken batterijbranden moeilijk beheersbaar.	Heel bruikbaar om warmte, energieoverdracht en temperatuurstijging te koppelen aan een alledaags risico.
15) Elektriciteitstransport, stroomkringen en joule-effect	Infrastructuur / ergietechnologie — hoogspanningslijnen (sterk ingebedde technologie)	'Hoe kankerverwekkend zijn hoogspanningslijnen echt?' — De Standaard, 5 mei 2022.	Elektriciteitstransport roept vragen op over gezondheid, elektromagnetische velden en de moeilijkheid van regulering in bestaande infrastructuur.	Goede aanleiding om stroomtransport, netinfrastructuur en maatschappelijke risicoperceptie te bespreken.

Opmerking. De voorbeelden zijn gekozen op didactische bruikbaarheid voor 14- tot 16-jarige leerlingen. Sommige koppelingen zijn direct, andere functioneren vooral als actuele toepassingscontext voor het leerplanthema.

Nieuwsberichten over technologische risico's per leerplanthema in de derde graad

Per leerplanthema: een voorbeeld van een recente, nog beperkt ingebedde technologie OF een voorbeeld van een sterk ingebedde technologie.

Leerplanthema	Domein en type technologie	Citaat van het nieuwsbericht (bron + publicatiedatum)	Omschrijving van het risico	Didactische bruikbaarheid
1) Plantaardige en dierlijke cellen	Kunststoffen / microplastics — sterk ingebedde technologie	"Twintig jaar microplastics: waar zitten ze in ons lichaam?" — De Standaard, 20 september 2024.	Micro- en nanoplastics worden in het lichaam teruggevonden; de precieze cellulaire effecten zijn nog niet volledig uitgeklaard.	Goed om celmembranen, opname van deeltjes en het verschil tussen organisme-, weefsel- en celniveau te bespreken.
2) Bescherming en afweer tegen lichaamsvreemde stoffen	Medische / veterinaire technologie — antibiotica, sterk ingebed	"Huisdieren in België krijgen te vaak antibiotica" — Nieuwsblad, 4 oktober 2021.	Overmatig antibioticagebruik verhoogt het risico op resistente bacteriën en bemoeilijkt toekomstige behandelingen.	Sterke instap om afweer, infectie, micro-organismen en het verschil tussen bestrijden en voorkomen te behandelen.
3) Voortplanting (genetisch materiaal en celdelingen, embryo/foetus, vruchtbaarheid)	Biotechnologie — embryoscreening, recente/zwak ingebedde technologie	"Wetenschappers kunnen embryo's nu screenen op alle risico's, maar ze waarschuwen zelf voor de gevolgen" — De Standaard, 19 september 2024.	Nieuwe reproductietechnologie maakt selectie op genetische kenmerken mogelijk, terwijl de gevolgen en grenzen ervan maatschappelijk nog volop bediscussieerd worden.	Sluit rechtstreeks aan bij bevruchting, embryonale ontwikkeling, celdeling en medische ethiek.
4) Overerving van kenmerken	Medische technologie — NIPT/prenatale screening, relatief recent/zwak ingebed	"Als de NIP-test vooral raadsels oplevert: 'De onwetendheid was het ergste'" — De Standaard, 12 mei 2023.	Screening vindt genetische afwijkingen, maar de betekenis van sommige gevonden varianten is onzeker.	Goed bruikbaar om genen, chromosomen, erfelijke informatie en kansdenken te bespreken.
5) Verband tussen genexpressie en fenotype	Biotechnologie — gerichte gentechnologie, recent	"Hoe een koe zonder hoorns antireclame werd voor de moderne gentechnologie" — De Standaard, 5 juli 2023.	Een genetische ingreep kan een zichtbaar kenmerk veranderen, maar onbedoelde neveneffecten blijven een aandachtspunt.	Maakt het verschil concreet tussen genotype, genexpressie en waarneembaar fenotype.
6) Veredeling	Biotechnologie / landbouw — gengewassen, recent/zwak ingebed	"Europa legt lat voor gengewassen flink lager" — De Standaard, 5 juli 2023.	Nieuwe biotechnieken beloven snellere aanpassing van genetisch gewijzigde gewassen, maar de ecologische en maatschappelijke gevolgen blijven omstrede.	Goed om klassieke veredeling te vergelijken met moderne genetische technieken.
7) Biologische evolutie	Landbouw- en medische technologie — schimmelbestrijders en resistentie, sterk ingebed	"Levensbedreigende schimmels worden resistent: 'Landbouwers sproeien met de stoffen waarmee wij mensen moeten genezen'" — Nieuwsblad, 16 januari 2026.	Selectiedruk door veelvuldig gebruik van antischimmelmiddelen versnelt evolutie van resistente stammen.	Heel geschikt om natuurlijke selectie, variatie en adaptatie in een actuele context te behandelen.
8) Kunststoffen	Kunststoffen / afvalketen — sterk ingebed	"Plastic-professor Jana Asselman: 'De vervuiling is overal: als je over straat loopt, adem je microplastics in'" — De Standaard, 30 november 2024.	Kunststoffen zijn zo ingebed in productie en consumptie dat vervuiling door microplastics moeilijk te voorkomen en te reguleren is.	Goed om polymeren, toepassingen van kunststoffen en afvalproblematiek te verbinden.
9) (Poly)sachariden, proteïnen en lipiden	Voedingstechnologie — ultrabewerkte voeding, sterk ingebed	"Is ultrabewerkt voedsel ongezond? 'Studie na studie toont het aan'" — Nieuwsblad, 8 oktober 2023.	Sterk bewerkte voeding kan gezondheidsimpact van biomoleculen wijzigen.	Goed bruikbaar om biomoleculen te koppelen aan voeding, verwerking en gezondheid.
10) Nanomaterialen	Cosmetische technologie — zonnecrèmes met nanodeeltjes, relatief recent/zwak ingebed	"Bescherm factor 50 een hele dag? Zijn zonnecrèmes met nanodeeltjes gevaarlijk?" — Nieuwsblad, 25 juni 2024.	Nanodeeltjes hebben nuttige eigenschappen, maar roepen vragen op over opname in het lichaam en langetermijneffecten.	Een toegankelijk voorbeeld om schaal, oppervlakte-eigenschappen en risico-afweging bij nanotechnologie te bespreken.
11) Snelheid van een chemische reactie en beïnvloedende factoren	Energietechnologie — lithium-ion-fietsbatterijen, sterk ingebed	"Dit jaar ontstonden er al 104 branden door fietsbatterijen" — Nieuwsblad, 29 december 2024.	Bij oververhitting kunnen reacties in batterijen zeer snel verlopen en leiden tot thermal runaway.	Goed om temperatuur, reactiesnelheid en veiligheidsfactoren bij chemische reacties te behandelen.
12) Duurzame chemie	Chemische technologie —	"PFAS, de toxische chemische stoffen die we	PFAS zijn technisch nuttig maar	Sterke casus om 'nuttig', 'veilig' en

Leerplanthema	Domein en type technologie	Citaat van het nieuwsbericht (bron + publicatiedatum)	Omschrijving van het risico	Didactische bruikbaarheid
	PFAS, sterk ingebed	(voorlopig) nooit meer weggrijpen" — De Tijd, 17 april 2024.	persistente, mobiel en moeilijk afbreekbaar: een duidelijk spanningsveld met duurzame chemie.	'duurzaam' tegen elkaar af te wegen.
13) Elektrische velden	Infrastructuur / energietechnologie — hoogspanningslijnen, sterk ingebed	"Hoe kankerverwekkend zijn hoogspanningslijnen echt?" — De Standaard, 6 mei 2022.	Grote infrastructuur roept vragen op over blootstelling aan velden en over de moeilijkheid om zulke systemen nog ruimtelijk te hertekenen.	Goed voor het onderscheid tussen stroom, spanning, elektrisch veld en maatschappelijke risicoperceptie.
14) Kernfysica	Energietechnologie — kleine modulaire kernreactoren, recent/zwak ingebed	"Belgische kleine kernreactoren lopen vertraging op, grote privépartner haakt af" — De Standaard, 12 augustus 2024.	Nieuwe nucleaire technologie belooft veel, maar kennis over haalbaarheid, kost en implementatie blijft nog beperkt.	Bruikbaar om kernsplijting, radioactiviteit, energiedebat en technologische onzekerheid te verbinden.
15) Kracht en bewegingsverandering	Transporttechnologie — fatbikes, recent/zwak ingebed	"Hasselt wil gevaarlijke fatbikes aan banden leggen, met hulp van speciale testbank van politie LRH" — Nieuwsblad, 11 augustus 2025.	Hogere snelheid en massa veranderen remweg, impuls en botsingsgevaar.	Zeer herkenbaar voor leerlingen; ideaal voor kracht, versnelling en verkeersveiligheid.
16) Trillingen en golven	Consumententechnologie — active noise cancelling, recent	"Handig voor op kantoor of tijdens de blok, maar experts waarschuwen voor overmatig gebruik van geluidsdempende koptelefoons" — Nieuwsblad, 22 april 2024.	Noise cancelling steunt op golfverschijnselen, maar langdurig gebruik kan volgens experts ook nadelen hebben.	Goed om interferentie, golven en praktische toepassingen van fysica in alledaagse technologie te bespreken.
17) Geluid	Consumententechnologie — oordoppen / gehoorbescherming, sterk ingebed uitgaansleven	"Neem een 'hoorpauze' en rook niet: zo kan je er nu al voor zorgen dat je later geen gehoorproblemen krijgt" — Nieuwsblad, 30 april 2024.	Langdurige blootstelling aan hoge geluidsniveaus veroorzaakt gehoorschade; gedragsverandering blijft moeilijk omdat muziek en events cultureel ingebed zijn.	Geschikt om decibel, blootstellingsduur en gehoorbescherming te koppelen aan jongerencontexten.
18) Elektromagnetische golven	Telecommunicatietechnologie — 5G, relatief recent	"Maar hóé zou de straling dan precies schade toebrengen?" — De Standaard, 14 september 2020.	Bij nieuwe draadloze netwerken lopen risicoperceptie, wetenschappelijke onzekerheid en maatschappelijke discussie niet altijd gelijk.	Goed om elektromagnetische golven, frequentie, straling en het verschil tussen risico en risicobeleving te bespreken.